

1.02 Pregledni znanstveni članek

UDK 069.51:64(497.4Ljubljana)"19"

Prejeto: 24. 2. 2009

Irena Žmuc

magistra zgodovinskih znanosti, muzejska svetnica, Muzej in galerije mesta Ljubljane, Gosposka 15, SI-1000 Ljubljana
e-pošta: irena.zmuc@mestnimuzej.si

Gregor Moder

dipl. umetnostni zgodovinar, muzejski svetovalec, Muzej in galerije mesta Ljubljane, Gosposka 15, SI-1000 Ljubljana
e-pošta: gregor.moder@mestnimuzej.si

"...Plesale lepote 'z Ljubljane so cele..." Kongresna miza v Mestnem muzeju Ljubljana

IZVLEČEK

V prvi inventarni knjigi Mestnega muzeja Ljubljana iz časa pred drugo vojno je pri številki 7 zapisano: "Kongresna miza, pridobljena od rodbine Paumgartner, sorodnikov Trpinca." V Ilustriranem Slovencu iz leta 1931 je fotografija s pojasnilom: "Jedilnica v gradu Fužine z zgodovinsko mizo, za katero se je leta 1821 vršil ljubljanski kongres."

Po krajšem uvodu o kongresu Svete alianse v Ljubljani poskušamo z ohranjenim seznamom za popravilo in opremo dvorane za plesne večere iz Arhiva republike Slovenije podkrepiti tezo, da se za kongresno mizo, ki jo hrani Mestni muzej Ljubljana, ni "vršil" ljubljanski kongres, ampak so na njej stregli osvežitve na plesnih večerih. Miza je v zelo slabem stanju, razdrta, poškodovana, več nog manjka. Po rekonstrukciji se je pokazalo, da gre za priložnostno strežno mizo, verjetno je bila na kolesčkih za lažje premikanje in mogoče je bila poklopna za lažje shranjevanje.

KLJUČNE BESEDE

Ljubljana, kongres Svete alianse, 1821, kongresna miza

ABSTRACT

*"... DANCING WERE BEAUTIES FROM ALL OF LJUBLJANA ..."
A CONGRESS TABLE IN THE MESTNI MUZEJ (TOWN MUSEUM) LJUBLJANA*

In the first inventory book of the Mestni muzej Ljubljana from the time before World War II, at number seven, it is written: "A congress table, acquired from the family Paumgartner, relatives of Trpinca". In the journal Ilustrirani Slovenec from the year 1931 is a photograph with an explication: "Dining room at the castle Fužine with a historical table at which the 1821 Ljubljana congress was held".

After a brief introduction regarding the congress of the Holy Alliance in Ljubljana the authors try based on the preserved list for the repairing and equipment of the ballroom from the Arhiv Republike Slovenije (Archive of the Republic of Slovenia) to substantiate the thesis, that the Ljubljana congress was not carried out at the congress table kept at the Mestni muzej Ljubljana, and that it was used for serving refreshments at dancing parties. The table is in a bad condition, demolished, damaged, with several legs missing. After the reconstruction it turned out that it was an occasional serving table, presumably on wheels for easier movement, and perhaps it was folding for easier storage.

KEY WORDS

Ljubljana, Holy Alliance congress, 1821, congress table

"...Plesale lepote 'z Ljubljane so cele..."¹

O ponovni vzpostavitvi prednapoleonske podobe Evrope so se dogovarjali na kongresih Svete alianse. Zgodba le-teh se je začela na Dunaju. Od tam so kongres preselili v Aachen, nato v Opavo na Češko, saj so si udeleženci kongresa dali v mondenem Dunaju preveč opraviti s številnimi družabnimi prireditvami. Za delo naj bi jim ostalo komaj kaj časa. Dramatične politične razmere v Neapeljskem kraljestvu, ko se je revolucija polastila oblasti v Neaplju,² so zahtevale hitre odločitve in posredovanje "velikih". Tema ljubljanskega kongresa je bila, v skladu s protokolom iz Opave, legitimnost tujega vojaškega poseganja ob morebitnem izbruhu revolucije.³ Zaradi dogodkov v Neaplju so kongres skušali organizirati v bližini kraljestva.

Najprej je bila kot kongresno mesto v igri Gorica, ker pa ni premogla zadovoljivih nastanitvenih zmogljivosti, so decembra 1820 odločili, da bo kongres gostilo deželno stolno mesto Kranjske, Ljubljana. Za milost, da je bila Ljubljana izbrana za mesto kongresa, so se ljubljanski odposlanci zahvalili cesarju Francu I. na sprejemu 25. januarja.⁴

"Prav gotovo pozna zgodovina Kranjske več bleščečih trenutkov, vendar pa tako sijajnih, kot jih je preživljala v petih mesecih leta 1821, še ni doživela. V glavnem mestu Kranjske so se zbrali najboljši vladarji, največji državniki svoje dobe in odločali o najpomembnejših državnih zadevah."⁵ Mesto je postalo evropsko diplomatsko središče.

Po porazu cesarja Napoleona so svet po stari meri skušali ustvariti zmagovalci, povezani v Sveto alianso: nemški cesar, ruski car, zunanji minister Metternich, neapeljski kralj in mnogi drugi politiki, diplomati in državniki iz Avstrije, Prusije, Francije, Velike Britanije, Danske, Rusije, papeške države, neapeljskega kraljestva, Toskane, Piemonta, Mode ne itn.

Od sredine decembra 1820, ko "je guverner grof Sweerts-Sporck⁶ sprejel prvo sporočilo višjega komornika Wrbna",⁷ je raslo pričakovanje velikega dogodka, Laibacher Zeitung pa je dvigal temperaturo in dnevno poročal o novih podrobnostih. Že 18. decembra je v mesto pripotoval furir⁸ von Mayer in popisoval stanovanja. C. kr. komornik grof Esterhazy je prinesel uradno novico, da bo kongres res v Ljubljani. Naslednji dan, 29. decembra, je bilo v Laibacher Zeitung v uvodniku zapisano, da "ima-

mo izredno srečo (ausserordentliche Glück), ker bodo v Ljubljani bivali cesarja Franc I. in Aleksander ter neapeljski kralj."⁹

Mesto Ljubljana je tedaj štelu okoli 20.000 prebivalcev, zaradi kongresa pa je prišlo v mesto dodatnih 500 ljudi, ki so tu prebivali vsaj določen čas. Tako se je mestno prebivalstvo v tem času povečalo okvirno kar za štiri odstotke. Še stoletje kasneje sta kongres in obkongresno dogajanje burila Slovence, mnogi zgodovinarji so dogodek osvetlili z različnih vidikov. Kot odmeven dogodek je našel tudi pomembno mesto v slovenski literaturi, naj omenimo vsaj dva ključna romana, in sicer Ivan Tavčar, *Izza kongresa* (1924), in Mira Mihelič, *Cesta dveh cesarjev* (1981).

Izjemnega dogodka se je zavedal tudi Henrik Costa¹⁰ in dogajanje v Ljubljani zapisal v obliki dnevnika. Po njegovih zapiskih bi lahko rekli, da je bilo v času kongresa najpomembnejše – vreme. Prav nič čudnega, Ljubljančani so si zagotovo želeli vremena, ki bi jim omogočalo nemoteno spremljanje kongresa. Zima leta 1821 je bila prijazna, saj so z velikim veseljem ugotavljali, da je bilo vreme večinoma lepo, prav naklonjeno udeležencem kongresa, predvsem pa seveda "firbcem", ki se jim je obetal skoraj pet mesecev "pouličnega gledališča". "Že ob štirih, dve uri pred dvornim obedom, so se zbirale množice na trgu pred deželnim dvorcem, da bi gledale, kako se vozijo ljubljanski bogataši k cesarju."¹¹

Konec januarja je Ljubljanski časopis zapisal, da je vreme kongresu res naklonjeno, vsa prisotna veličanstva se lahko podajajo v lepo ljubljansko okolico na sprehode.¹² Ugodne vremenske razmere za ta letni čas so dale nov meteorološki termin – "vreme treh cesarjev".

Že prihod samo avstrijskega cesarja bi bil vele-dogodek za deželo Kranjsko in glavno deželno mesto, pa je prispela še cesarica Karolina Avgusta, ruski car Aleksander I. in neapeljski kralj Ferdinand IV. Skupaj z njimi pa skoraj trije evropski dvori, kraljevska visokost modenski vojvoda Franc ter tedaj vsemogočni zunanji minister knez Klemens Wenzel Lothar von Metternich in vrsta drugih imenitnikov. Vsi so pomenili pravo pašo za oči, saj so tudi v Ljubljani izkoristili priložnosti za vesele obkongresne dogodke. Vojaške parade, pregled enot, praznovanje rojstnih dni cesarice in cesarja 12.

⁹ *Laibacher Zeitung*, 29. december 1820.

¹⁰ SBL, str. 86: Henrik Costa, Ljubljančan, (1799–1871), službovanje je zaključil kot višji carinski ravnatelj. Za službo na strokovno znanstvenem področju mu je podelila univerza v Würzburgu doktorat. Bil je tudi zgodovinar in publicist, zgodaj je začel objavljati zgodovinske članke v različnih časopisih in revijah. Njegova zapuščina je najverjetneje ostala v Sankt Peterburgu po smrti sina Etbina Henrika Coste.

¹¹ Tavčar, *Izza kongresa*, str. 169.

¹² *Laibacher Zeitung*, 26. januar 1821.

¹ Prešeren, *Povodni mož*, str. 40.

² Šenk, *Kongres sv. alianse*, str. 27–28.

³ Studen, *Sijajni trenutki ob ljubljanskem kongresu leta 1821*.

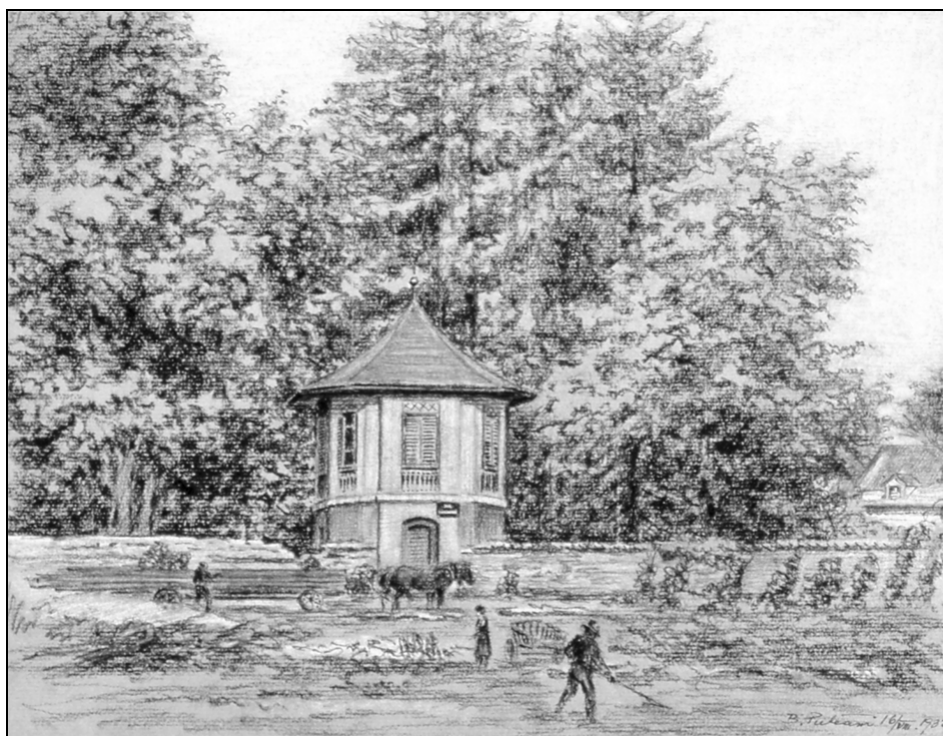
⁴ Holz, Costa, *Ljubljanski kongres 1821*, str. 51.

⁵ Prav tam, uvod, str. 45.

⁶ Guverner Kraljestva Ilirije.

⁷ Costa, *Ljubljanski kongres*, str. 46.

⁸ Furir: podčastnik, ki je skrbel za nastanitev in prehrano (vojakov).

Beno Puteani, Paviljon treh cesarjev, 1932 (Muzej in galerije mesta Ljubljane).

februarja, praznovanje "ruskega novega leta" 13. januarja, "delovna" sprehajanja visokih kongresnikov v novem drevoredu, obiskovanje gledališča, Filharmoničnega društva, obiski nedeljskih maš itn. – vse to so bile priložnosti, da so se zbrali Ljubljanci in uživali ob pogledu na kočije, toalete, vedenje odličnikov... Mesto je postalo kulisa kongresnega dogajanja.

"Knez Metternich je danes pripravil veliko večerjo. Zvečer sta bila mesto in gledališče spet slavnostno razsvetljena. Mestna hiša, rezidenca ruskega carja, licej, semenišče, kjer stanuje ljubljanski škof, uršulinska cerkev, poslopja dominija, tobačne in bankalne uprave, vodnjak in trg pred rotovžem in več zasebnikov se je še posebej izkazalo. Tudi tokrat so se veličanstva popeljala po mestu, sprevedu se je pridružilo tudi precej meščanskih kočij. Gledalcev je bilo še več, vriskanje še glasnejše. Navzočim oficirjem so tukajšnji meščani pripravili na strelišču mizo z osemdesetimi pogrinjki, moštvo od feldvebla navzdol pa so obdarovali s funtom mesa in poličem vina, pogostili pa so tudi dečke vojaškega vzgajališča garnizijskega regimenta Reuss-Plauen. Komisija, ki je skrbela za mestne reveže, je danes pripravila za vsakega reveža posebno darilo", je zapisal Costa v svoj dnevnik 12. februarja, na cesarjev rojstni dan.¹³ Podobni opisi večernih dogodkov se v Costovem dnevniku redno omenjajo.

Kam je Ljubljana namestila tri dvore ter evropski

politični vrh z vsem političnim, uradniškim in vojaškim spremstvom vred? Zraven pa še člane gledaliških in glasbenih skupin, ki so prišle v mesto zabavat imenitnike! Aktivnosti za pripravo kongresa so morale v mestu hitro steči, zlasti organizacija nastavitve imenitnikov pri ljubljanskih posestnikih, ki so se veselili dobička. Izdelali so logistiko prihodov imenitnejših kongresnikov, iskali stanu primerna prenočišča, pripravili logistiko nabave hrane, organizirali spremljevalna dogajanja itn. Kajti kronane glave so pripeljale dvor s seboj, tako so npr. z avstrijskega dvora prišli od cesarja Franca I. do "pogrinjca" gospoda Franza Richterja in njegovih dveh pomočnikov.¹⁴

V mestu so okrepili policijsko službo, posodobili mestno infrastrukturo, posodobili mestno razsvetljavo, bolj skrbeli za čiščenje ulic, morali so pripraviti dovolj hlevov, pa hrane za živali itn.

Toda – ali je imela Ljubljana tedaj tudi dovolj delovne opreme za kongres? Kajti, kot je zajedljivo zapisal Tavčar, "zborovalo se je mnogo, tudi govorilo se je obilo, včasih, kar pri diplomatih sicer ni v navadi, celo pikro in žaljivo!"¹⁵ Pod delovno opremo mislimo na notranjo opremo za izvedbo sestankov, razgovorov, plenarnih zasedanj, "splošnih konferenc in malih konferenc."¹⁶

V virih ni oprijemljivih podatkov o posebnih na-

¹⁴ Holz, Costa, *Ljubljanski kongres*, str. 79–80.

¹⁵ Tavčar, *Izza kongresa*, str. 78.

¹⁶ Prav tam.

¹³ Holz, Costa, *Ljubljanski kongres*, str. 55.

kupih za opremljanje delovnih prostorov. Gotovo so v deželnem in škofijskem dvorcu, kjer so se odvijali sestanki in razgovori, uporabljali obstoječo opremo. Iz zapisa o življenju kanclerja in kongresnega ministra Metternicha, ki se je v času kongresa nastanil pri baronu Zoisu na Bregu št. 174, lahko zaslutimo, da je tudi knez pripeljal nekaj pohištva s seboj, zavoljo udobja in razvade. Saj je, čeprav gost barona Zoisa, poleg uradnih pogovorov knez prirejal tudi družabne večere in sprejeme, Costa jih je omenil pet.¹⁷

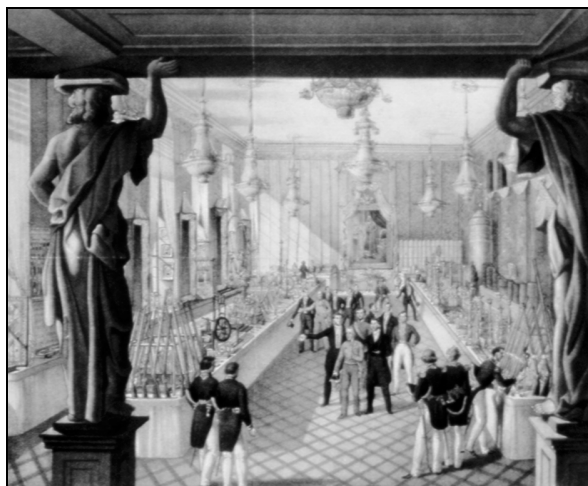
"Pripotoval je 4. januarja 1821 v svoji kočiji, v petih kočijah pa še knezovo spremstvo. Že 2. januarja pa je Costa zapisal, da so "pripotovale štiri kočije presvetlega kneza Metternicha in c.kr. dvornega služabništva".¹⁸ Ljubljanski časopis je v skopih štirih vrsticah, a uvodoma, omenil, da je v Ljubljano prispela njegova svetlost c.k. državni in konferenčni minister okoli pete ure. Takoj se je nastanil v hiši baronov Zoisov.¹⁹

V mesto so na kongres prihajali plemiči in pomembneži, ali tisti, ki so se za take imeli, iz vse tedanje Kranjske, saj so si obetali politiko na najvišjem nivoju, novic iz prve roke, zabave, predvsem pa je bilo pomembno biti del "kongresa", del evropskega dogodka, ki se je dogajal na Kranjskem.

Morda se lahko nekoliko naslonimo na omembo pri Ivanu Tavčarju v romanu *Izza kongresa*, češ da so si imenitnejši najemniki stanovanj, če so le v njem živeli dlje časa in sprejemali goste, sami pripeljali stanovanjsko opremo. Le tako so lahko živeli svojemu stanu primerno. Piše, da se je tudi družina grofa Thurna iz Radovljice odločila živeti v Ljubljani sredi kongresnega vrveža. "Najprej je moral oskrbnik v Ljubljano, da si ogleda primerno stanovanje. Posrečilo se mu je dobiti tako stanovanje v Špitalski ulici ... Po ugodni rešitvi te stvari so izbrali pohištvo, katero naj bi v mesto vzeli. Nato se je pričelo odvažanje odbranega pohištva, in vsak teden se je odpeljal težak parizar po Gorenjski navzdol proti deželnemu stolnemu mestu."²⁰

Zanimanje kolega Gregorja Modra za "kongresno mizo" me je vzpodbudilo, da bi lahko pogledala v arhiv, če so ohranjeni materialni "dokazi" za zgodbo inventarne številke 510:LJU; 0011764. Najverjetneje smo našli provenienco naše muzealije.

Seveda se tudi v Ljubljani niso mogli izogniti spremljevalnih zabavnih večerov. Odbor, ki ga je vodil Benedict grof Auersperg, je 24. januarja razpisal štiri plesne večere v predpustnem času: 29. januarja ter 5., 19.²¹ in kot zadnji "kongresni" ples

Neznani avtor, Stanovska redutna dvorana, 1844 (Muzej in galerije mesta Ljubljane).

26. februarja. Prodajali so tudi abonmajske vstopnice za plesne prireditve. Ob tem je zapisal v svoj dnevnik Henrik Costa 29. januarja: "Zvečer je bila v redutni dvorani prva slovesna večerja s plesom, ki so jo pripravili visoki gostje. Vsak je plačal 3 gld., vendar se je moral naročiti na vsaj tri večere za 13 gld. ..." ²² Costa omenja ples še 5. februarja, ki naj bi bil ples z večerjo, prav tako v redutni dvorani,

Staro gledališče na Kongresnem trgu, okoli 1880 (Muzej in galerije mesta Ljubljane).

¹⁷ Holz, Costa: *Ljubljanski kongres*, str. 55, 60, 62, 63.

¹⁸ Holz, Costa: *Ljubljanski kongres*, str. 46.

¹⁹ *Laibacher Zeitung*, 5. januar 1821.

²⁰ Prav tam, str. 112–113.

²¹ Costa pod 20. 2. zapiše: "V redutni dvorani je bila zadnja večerna družba". Ali je bila sprememba ali morda zapis po pomenu; Holz, Costa, *Ljubljanski kongres*, str. 57.

²² Holz, Costa, *Ljubljanski kongres*, str. 51.

Ausgaben
für Einrichtung des Locals, und der Aufhaltung der Soirée dansantes.

Art der Ausgabe	Fl.	Soi.
1. 252 St. Anfertigung a. J. H. 25 Stk.	257	..
2. 100 Stk. Einweiss Billette	20	..
3. Musikanten	50	50
Met 5. 40 Stk. Caffee, 4 Mann und 9 Kaffee Geyse. für Einrichtung des Podiums	268	..
6. Amusement für alle a. 19 Stk.	57	18
Set 7. Cigarettes arabisch	27	6
8. Cigarettes deutsch	9	28
9. Amusement deutsch	21	16
Met 11. für die Anweisung der Cigaretten	55	..
für Einrichtung des Podiums, und Einrichtung der Gallerie	5	..
12. für die Einrichtung der Gallerie	1	20
Met 14. für Musik, und Cigaretten	248	55
et 16.		
Summa	1228	227

Requisit für die Einrichtung des Podiums 277 Stk. 27 Stk.
wofür ein Substitut gefordert werden kann.
Auftrag an die Fabrikanten 8 Stk.

Seznam izdatkov za popravilo in opremo za plesne soareje (ARS, AS 1080, fasc. 24).

ki so se je udeležili "neapeljski kralj, vojvodinja Floridija s princesama, oba avstrijska princa ter modenski vojvoda."²³

Posebej so ples priredili ljubljanski meščani in obrtniki 25. februarja. "Razdelili so 650 vstopnic. Razen vladarjev so se ga udeležili vsi visoki gostje. Dostojanstveniki so prišli v svečanih oblekah in z odlikovanji. Na plesu je vladalo sproščeno razpoloženje, visoki gostje so bili zelo dobrosrčno razpoloženi do gostiteljev. Vsi ministri, poslanci ter drugi člani diplomatskega zbora, in celo knez Metternich, so plesali polonezo. Dvorana je bila tako razsvetljena, da je bilo svetlo kot podnevi, muzika je bila podvojena in tudi postrežba, ki je skrbela za osvežitve, je vso noč delovala."²⁴

Meščanskemu plesu je sledil še plemiški ples 4. marca. "Udeležili so se ga ministri, ki so na kongresu, veliko poslovnežev in drugih pomembnih

osebnosti, stanovi, civilna in vojaška oblast ter najuglednejše mestne družine."²⁵

Ljubljancanom so se v času kongresa družabni dogodki precej pomnožili. Eni so gledali, drugi so bili v središču dogajanja.

Da kongresna miza, ki jo hrani Mestni muzej Ljubljana, ni bila delovna kongresna miza, pač pa miza, ki so jo uporabljali ob plesih v redutni dvorani, nam govori muzealija sama. Potrditev pa najdemo v dokumentu v Arhivu republike Slovenije. Ohranil se je račun, datiran 26. februarja 1821, Ausgaben für Einrichtung des Locals und die Aufhaltung der soireé dansantes²⁶/Seznam izdatkov za popravilo in opremo dvorane za plesne soareje.²⁷ Gledališče oziroma redutno dvorano so za kongres popravili in dokupili opremo.

²⁵ Prav tam, str. 59.

²⁶ Kljub dogodku so uporabili francoski besedi za plesne večere!

²⁷ ARS, AS 1080, fasc. 24, Ljubljanski kongres 1821.

²³ Prav tam, str. 53.

²⁴ Prav tam, str. 57.

Notranjost redutne dvorane so temeljito preuredili:

1. Kupili so 252 steklenih svetilk (senčnikov) po 1 gld 25 kr.
2. Tiskali so 100 kosov vstopnic (biljetov)
3. Pripravili so muzikalije
4. in 5. Kupili so 40 stolov ter nove in stare mize ter pripravili podij.
6. Kupili so boljše platno, po 19 kr, najverjetneje za namizne prte.
7. in 8. Plačali so tapetniško delo in
9. mizarsko delo
10. in 11. ter prepleskali *scheissezimmer*, da so v njej lahko organizirali zbiranje denarja in izdajali potrdila (austragung des zettel).
12. Za pripravo poročila o (plesu?) 9. februarja
- 13., 14., 15. Za glasbo in za okrasitev.

Skupna vsota izdatka za prenavo je znašala 1228 goldinarjev in 23 krajcarjev, toda zanimivo, od plesnega večera bogatih oziroma bogatejših so dobili nekaj denarja tudi reveži, saj je bil od te skupne vsote namenjenih 217 goldinarjev in 37 krajcarjev za Armen Institut oziroma Ubožnico. Zanimivost je tudi, da vsega večernega življenja niso plačali organizatorji, pač pa so za veličastnejšo izvedbo le-teh prispevali finančna sredstva tudi posamezni dvori.

Domnevamo, da sodi "muzejska kongresna miza" v krog pod postavki 4 in 5. Postavka, ki nas zanima, je znašala 268 goldinarjev za 40 stolov, za nove ter uporabljene mize in za podij.

Glede na izdelavo in stanje muzealije v Mestnem muzeju Ljubljana lahko rečemo, da je bila muzejska miza izdelana za opremo plesnih večerov v reduti.

Slavni dnevi so se po sredini maja končali, kongres se je selil iz Ljubljane v Verono. Kongresniki so odhajali iz mesta, najveličastnejše je bilo slovo ob odhodu avstrijskega cesarja in cesarice. Če je bil še dan prej lep in izjemen dan, ko sta cesar in cesarica sprejemala poslovilne obiske, pa je Costa za 21. maj zapisal: "Zjutraj je bil nebesni obok zadelan z oblaki, okrog dvanajstih je začelo deževati, kot bi nebo skupaj s prebivalci objokovalo odhod najljubšega očeta in najboljše deželne matere. Termometer je pokazal 12 stopinj toplote."²⁸

V časopisju je kongres še odmeval, prav gotovo je slovenske podložnike razveselila novica, da sta cesar in cesarica 31. junija srečno vrnili v Schönbrunn.²⁹

Kaj se je dogajalo z opremo, ki po koncu v tolikšnem številu ni bila več potrebna, ni povsem znano. Prodaja, razprodaja, dražba ... Toda, slišalo se je imenitno, "kongresna miza", torej miza, za katero se je "vršil" veleljubljski dogodek, in zgodba se je ohranjala "iz roda v rod".

Kongresna miza v Mestnem muzeju Ljubljana

V najstarejši inventarni knjigi Mestnega muzeja Ljubljana (iz časa njegove ustanovitve ali odprtja, se pravi iz let 1935–1937) je pri številki 7 z lepo kaligrafsko pisavo s črnilom zapisano: "Kongresna miza, pridobljena od rodbine Paumgartner, sorodnikov Trpinca"; in dodano, z drugo pisavo, s svinčnikom: "1949, razdrta na podstrešju".

Zapis mi je zbudil radovednost. Pridevnik kongresni se je zagotovo nanašal na ljubljanski kongres Svete alianse leta 1821, zapisana priimka pa na tovarnarja Fidelisa Terpinca (1799–1875) in njegovo pohčerjenko Emilijo, poročeno Baumgartner.

Že po hitrem iskanju sem v *Ilustriranem Slovenecu*³⁰ iz leta 1931 našel fotografijo s pojasnilom: "Jedilnica v gradu Fužine z zgodovinsko mizo, za katero se je leta 1821 vršil ljubljanski kongres." Fotografija je, žal, zelo zabrisana, miza pa je prekrita s prtom.

Pot, po kateri je prišla miza v muzej, se je dalo sorazmerno zlahka obnoviti. Fidelis Terpinč³¹ je kupil grad Fužine na dražbi leta 1825. Za doto ga je podaril svoji pohčerjenki (mogoče nezakonski hčeri) Emiliji Garčevi, ko se je ta leta 1867 omožila z Ivanom Ignacijem Alfonzom Baumgartnerjem. Emilija ga je ob smrti leta 1884 zapustila svojim trem hčeram, Jožefi, poznejši grofici Wenkheim, Mariji, poznejši grofici Paumgarten-Hohenschwangau-Erbach, in Almi. Terpinčevi "sorodniki" so nato sredi tridesetih let 20. stoletja mizo s fužinskega gradu predali (podarili ali prodali?) tedaj na novo ustanovljenemu ljubljanskemu mestnemu muzeju.

Ni pa dobilo odgovora vprašanje: kdaj in kako je miza sploh prišla v fužinsko graščino? So jo po končanem kongresu leta 1821 shranili tamkaj in jo je Fidelis Terpinč kupil obenem z gradom? Jo je,

Jedilnica v gradu Fužine, *Ilustrirani Slovenec*, 1931.

³⁰ *Ilustrirani Slovenec*, VII., 19. aprila 1931, št. 16, str. 127.

³¹ Prim. zlasti: Andrejka, "Fidelis Terpinč", str. 114–120; "Terpinč (Terpinz) Fidelis", *Slovenski biografski leksikon*, 12, str. 61–63.

²⁸ Holz, Costa, *Ljubljanski kongres*, str. 71.

²⁹ *Laibacher Zeitung* 1. Juni 1821.

bogat meščanski podjetnik, kupil kdaj pozneje kot nekakšno prestižno trofejo? Ali pa je mogoče prišla na grad še pozneje, šele po njegovi smrti?

Ampak kakor koli že: v muzeju, kolikor mi je bilo tedaj znano, o taki mizi ni bilo ne duha ne sluha.

Med letoma 1997 in 2001 sem opravil revizijo pohištva v Mestnem muzeju Ljubljana. Našel sem dve skupini predmetov, ki bi bili lahko "razdrti" ostanki kongresne mize. In sicer: 1. dve skoraj enaki nogi, iz enega samega kosa masivnega lesa, esasto zaviti *en cabriole*, zelo kakovostno okrašeni z izrezljanim povezanim snopom vitičevja in z volutami ter stoječi na izrezljanem kopitu; glede na različno oblikovan utor, s katerim sta bili pritrjeni na mizni okvir, sem lahko sklepal, da je bila mizna plošča ovalna; nogi sta visoki 83 centimetrov in razmeroma čokati (v najširšem delu široki 20 centimetrov), na podlagi česar bi lahko sklepali o mogočnosti in velikopoteznosti mize, ki sta jo nosili; po slogu sem nogi datiral v širšo sredino 18. stoletja. In: 2. ostanek podnožja večje mize (več balustrsko struženih nog oz. polovic nog in nepopoln pravokoten mizni okvir), sorazmerno preprostih oblik, po slogu (zelo zgodnji bidermajer) sem ga datiral na sredino prve polovice 19. stoletja.

Kongresna miza: mogočna baročna ali skromnejša zgodnjebidermajerska?

Ob reviziji muzejskih depojev zgodaj spomladi leta 2005 sta bili najdeni dve polovici ovalne mizne plošče. Natančno sta se prilegali zgodnjebidermajerskemu miznemu okviru.

"Razdrta kongresna miza" se je tako našla.

Kljub nekaterim manjkajočim delom se jo je dalo lepo sestaviti. Stoji na šestih struženih nogah, mizni okvir je pravokoten, mizna plošča (polovici sta povezani s štirimi čepki) pa v obliki nepravega ovala, z ravnima daljšima in zaobljenima krajšima stranicama, v dolžino meri 254 centimetrov, v širino pa poldrugi meter. Edini okras so balustrsko stružene noge in furnirana površina mizne plošče (osrednje polje s furnirjem iz temnejše orehovine in rob s štiricentimetrskim pasom svetlejše orehovine).

Osnovna oblika mize je bila tako opredeljena, ostalo je pa kar nekaj konstrukcijskih nejasnosti.

Rekonstrukcija kongresne mize (Muzej in galerije mesta Ljubljane).

Najprej pri nogah. Nog je, kot rečeno, šest. Manjkajo pa ena vogalna in ena srednja noga in polovici ene vogalne in ene srednje noge. Na podlagi odlepljenih ali odtrganih delov podnožja, ki so se ohranili na spodnjem delu mizne plošče, so bile vogalne štiri noge stružene iz dveh polovic, zlepljene in povezane z desko okvira z dvema moznikoma. Na ohranjeni polovici edine srednje noge ni sledov lepila in vezave. Tudi ena vogalna noga nima druge polovice in ni sledov lepila.

Ker je bila tako rekonstruirana višina mize sorazmerno nizka (74 centimetrov), sem natančno pregledal spodnji del nog in odkril ostanke sledov, ki so kazali na to, da so noge stale na koleščku.

Nejasnosti so bile tudi pri mizni plošči. Plošča je furnirana na obeh straneh, se pravi na zgornji vidni in na spodnji nevidni strani. Na spodnji strani je na obeh zaobljenih delih utor, blizu enega je plošča počena. V tak utor so po navadi vstavili sušilno deščico, ki je preprečevala nastajanje špranj med deskami mizne plošče zaradi sušenja in krčenja lesa. Utor in počena ploskev pa sta po drugi strani lahko govorila o tem, da je bila miza poklopna.

In še zadnja nejasnost: podnožje je prilepljeno neposredno na furnir. In za nameček, miza kot celota kaže zelo malo sledov obrabljenosti.

Na podlagi navedenega se mi je izluščila naslednja hipoteza: Miza je bila narejena za ljubljanski kongres leta 1821. Narejena je bila kot priložnostna strežna miza, mogoče za večerjo, verjetneje pa za strežbo osvežilnih pijač med večernim plesom in je bila zato izdelana brez ujemaajočih se stolov. Zaradi lažjega premikanja so bile noge zelo verjetno na koleščkih. Zaradi lažjega shranjevanja je bila mizna plošča mogoče poklopna. Pozneje – mogoče zato, ker je bila narejena (preveč) na hitro in se je pokvarila – je doživela predelavo, poklopna mizna plošča je postala fiksna, nekaj nog je bilo zamenjanih. Leta 1931 je bila, sodeč po objavi v *Ilustriranem Slovincu*, še vedno v uporabi kot jedilniška miza na fužinskem gradu, leta 1949 pa že razdrta na podstrešju Mestnega muzeja. V muzej je morala priti v zelo slabem stanju, vsaj kar zadeva noge, in so jo mogoče hoteli restavrirati in so zato dali narediti nekaj novih struženih nog.

"Kongresna miza", ena prvih, ustanovnih muzealij leta 1937 odprtega Mestnega muzeja Ljubljana, potemtakem ni miza, za katero "se je vršil" ljubljanski kongres. Je miza, na kateri so stregli "osvežitev" na obkongresni plesni prireditvi.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ARS – Arhiv republike Slovenije

AS 1080, Collectanea, fasc. 24, Ljubljanski kongres 1821

MML – Mestni muzej Ljubljana

510:LJU;0011764

ČASOPISI

Ilustrirani Slovenec, Tedenska priloga Slovenca, 1931.
Laibacher Zeitung, 1820, 1821.

LITERATURA

- Andrejka, Rudolf: Fidelis Terpinc. *Kronika slovenskih mest*, 1934, št. 2, str. 114–120.
- Barlé, Janko: Ljubljanski kongres l. 1821. po dnevniku zagrebškega škofa Maksimiljana Vrhovca. *Carniola: Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko*. 1911.
- Hegemann, Otmar: *Aus den Tagen des Laibacher Kongresses*. Laibach : Ig. V. Kleinmayr & Fed. Bamberg, 1914.
- Holz, Eva, Costa, Henrik: *Ljubljanski kongres 1821*. Ljubljana : Nova revija, 1997.
- Holz, Eva: Kongres Svete alianse v Ljubljani 1821. *Grafenauerjev zbornik* (ur. V. Rajšp). Ljubljana : ZRC SAZU, 1996.
- Prešeren, France: Povodni mož. V: *France Prešeren. Pesnitve in pisma* (ur. A. Slodnjak). Ljubljana : Mladinska knjiga, 1971.
- Slovenska kronika XIX. stoletja 1800–1860*. Ljubljana : Nova revija, 2001.
- Slovenski biografski leksikon, I. knjiga*. Ur. I. Cankar in F. Ks. Lukman. Ljubljana : Jugoslovanska gospodarska banka, 1925–1932.
- Slovenski biografski leksikon, peti zvezek*. Ur. F. Ks. Lukman. Ljubljana : Jugoslovanska gospodarska banka, 1933.
- Stopar, Ivan: *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji. I. Gorenjska. Ljubljana. Grad in dvorci*. Ljubljana : Viharnik, 1999.
- Šenk, Vladimir: *Kongres sv. alianse v Ljubljani*. Ljubljana : Ljubljanska knjigarna, 1944.
- Tavčar, Ivan: *Izza kongresa. Zbrani spisi, V. zvezek* (ur. Ivan Prijatelj). Ljubljana : Tiskovna zadruška, 1924.
- Vodopivec, Peter: Ljubljanski kongres 1821 – največji diplomatski dogodek v zgodovini na tleh današnje prestolnice. *Ljubljana, Glasilo Mestne občine Ljubljana, št. 5/6, leto VI, maj junij 2001*. Ljubljana: Delo-TCR, 2001.
- Vrhovec, J: *Die wohlöbl. Landesfürstl. Hauptstadt Laibach*. Laibach : J. Blasnik & Nachfolger, 1886.

ZUSAMMENFASSUNG

"... Da tanzten die Schönheiten aus ganz Laibach ..."
Der Kongresstisch im Stadtmuseum (Mestni muzej) Ljubljana

Laibach (Ljubljana) wurde 1821 als Gastgeber

des Kongresses der Heiligen Allianz besondere Ehre zuteil. Die Stadt wurde zum Mittelpunkt der europäischen Diplomatie, nahmen am Kongress doch die bedeutendsten Politiker und Diplomaten teil, die die Weltordnung, so wie sie vor den Napoleonischen Kriegen bestanden hatte, wiederherzustellen suchten. Von Anfang Januar bis beinahe Ende Mai weilten in der Stadt der österreichische Kaiser, der russische Zar, der neapolitanische König und viele andere Staatsmänner, angeführt vom allmächtigen Minister Fürst Metternich. Laibach wurde zur Kulisse einer Kongressbühne, die Laibacher wurden zu neugierigen Zuschauern bei prestigeträchtigen Ereignissen.

Begleitende Vergnügungsabende waren für Kongressteilnehmer unumgänglich. Unter anderem wurden mehrere Tanzveranstaltungen organisiert. Im Archiv Sloweniens (Arhiv Slovenije) hat sich ein Verzeichnis der Ausgaben für Instandsetzung und Einrichtung von Tanzsoirees erhalten. Zur Vorbereitung von Tanzabenden wurden zusätzliche neue und alte Tische gekauft. Im vorliegenden Beitrag wurde der Versuch unternommen, das erwähnte Verzeichnis mit einem Museumsstück des Stadtmuseums Ljubljana in Verbindung zu bringen, dem sogenannten Kongresstisch, der bisher als Kongressarbeitstisch gegolten hat. Im ersten Inventarbuch des Stadtmuseums aus der Zeit vor dem Zweiten Weltkrieg heißt es unter Nummer 7: "Der Kongresstisch wurde von der Familie Paumgartner, den Verwandten von Trpinc, erworben." Im illustrierten *Slovenec* aus dem Jahr 1931 ist eine Fotografie mit folgender Erklärung zu finden: "Der Speisesaal im Schloss Kaltenbrunn (Fužine) mit dem historischen Tisch, an dem im Jahr 1821 der Laibacher Kongress stattgefunden hat."

Der Tisch befindet sich in einem sehr schlechten Zustand, er ist stark beschädigt, es fehlen mehrere Beine. Nach seiner Rekonstruktion konnte festgestellt werden, dass es sich um einen gelegentlich gebrauchten Serviertisch handelte. Um dabei größere Beweglichkeit zu erzielen, war er wahrscheinlich mit Rädern versehen, vielleicht war er auch zusammenlegbar, zur leichteren Aufbewahrung. Somit kann die These bekräftigt werden, dass an dem Tisch, der im Museum verwahrt wird, nicht der Kongress stattgefunden hat, sondern dass man damit Erfrischungsgetränke an den Tanzabenden serviert hat.